

Powiatowy Program

Rozwoju Pieczy Zastępczej

w Powiecie Brzeskim

na lata 2021-2023

Brzesko 2020

Spis treści

WSTĘP	3
I. PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA I WDRAŻANIA PROGRAMU	4
II. ZADANIA POWIATU W ZAKRESIE WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ	5
III. DIAGNOZA I ANALIZA POTRZEB W ZAKRESIE PIECZY ZASTĘPCZEJ	7
IV. ANALIZA ZASOBÓW DOTYCZĄCYCH MOŻLIWOŚCI ZAPEWNIENIA PIECZY ZASTĘPCZEJ NA TERENIE POWIATU BRZESKIEGO	9
4.1 Rodzinna piecza zastępcza	9
4.2 Instytucjonalna piecza zastępcza	11
4.3 Usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej	12
V. CELE I ZADANIA PROGRAMU NA LATA 2021-2023	13
5.1. Promowanie i rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.	13
5.2 Wspieranie funkcjonujących rodzin zastępczych.	14
5.3 Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie szans na powrót dzieci do naturalnego środowiska rodzinnego	15
5.4 Wsparcie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej	16
5.5 Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie pomocy dziecku i rodzinie.....	17
VI. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH W POWIECIE BRZESKIM NA LATA 2021-2023	17
VII. REALIZATORZY PROGRAMU	18
VIII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU	18
IX. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU	19

WSTĘP

System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez ich rodziców biologicznych. Piecza zastępcza, jako forma zapewnienia dziecku opieki, nie jest zjawiskiem nowym, jednak odgrywa w rzeczywistości coraz istotniejszą rolę. Przejawem rosnącej roli pieczy zastępczej jest odrębna regulacja ustawowa przyjęta przez prawodawcę w 2011 roku, czyli ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Piecza zastępcza, której organizatorem jest Powiat, jest sprawowana w formie: rodzinnej (rodzina zastępcza, rodzinny dom dziecka) lub instytucjonalnej. Forma rodzinna jest w praktyce najczęstszą formą opieki zapewnianą dzieciom pozbawionym opieki ze strony rodziców biologicznych. Powszechnie uważa się, że jest to także forma najkorzystniejsza dla rozwoju dziecka, z uwagi na to, iż jest niewątpliwie najbardziej zbliżoną formą do naturalnego środowiska rodzinnego. Jak wynika z regulacji ww. ustawy, rodzinna piecza zastępcza jest preferowaną formą pomocy dziecku pozbawionemu opieki ze strony rodziców biologicznych. Udzielając wsparcia dziecku należy mieć bowiem na względzie podmiotowość dziecka i rodziny oraz prawo dziecka do wychowania w rodzinie, a w razie konieczności wychowywania dziecka poza rodziną – do opieki i wychowania w rodzinnych formach pieczy zastępczej, jeśli jest to zgodne z dobrem dziecka.

Prawidłowe realizowanie zadań własnych z zakresu pieczy zastępczej przez jednostkę samorządową, jaką jest Powiat (gdzie na plan pierwszy wysuwa się zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych), wymaga nie tylko ścisłego realizowania zapisów ustawowych, których celem jest zapewnienie prawidłowego realizowania zadań pieczy zastępczej, w szczególności poprzez odpowiedni dobór kandydatów, szkolenia, okresową ocenę sytuacji dziecka, finansowanie rodzinnej pieczy zastępczej, itd., ale także realizacji inicjatyw mających na celu zapewnienie rozwoju pieczy zastępczej, czemu służy m. in. niniejszy program. Opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych, to również jedno z zadań ustawowych powiatu.

Podjęwając się analizy tematu pieczy zastępczej i podejmowania działań na rzecz jej rozwoju, nie należy jednakże tracić z pola widzenia, że sama piecza zastępcza, nawet jeśli jest sprawowana w formie rodzinnej, uważanej za korzystniejszą dla rozwoju dziecka, powinna mieć z definicji charakter tymczasowy, nie jest to bowiem forma pomocy, której celem jest definitywne zastąpienie rodziny naturalnej (biologicznej), ewentualnie adopcyjnej.

I. PODSTAWY PRAWNE OPRACOWANIA I WDRAŻANIA PROGRAMU

Podstawą prawną opracowania Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Brzeskim jest w szczególności art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz. U. z 2020 r., poz. 821), zgodnie z którym do zadań powiatu w zakresie pieczy zastępczej należy min. opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej na terenie powiatu, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych.

Program został opracowany z uwzględnieniem następujących aktów prawnych:

- 1) ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 821);
- 2) ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 1876);
- 3) ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 1492);
- 4) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 322,137,1493);
- 5) ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 713, 1378);
- 6) ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 1327);
- 7) ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (tekst jednolity Dz.U. z 2019 r. poz. 1464);
- 8) ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 1668);
- 9) ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 920);
- 10) ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 1057);
- 11) ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 1876);
- 12) ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 218, 956);
- 13) ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (tekst jednolity Dz.U. z 2020 r. poz. 685);

Ileokroć w niniejszym Programie użyte jest słowo „ustawa” odnosi się ono do ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 821).

II. ZADANIA POWIATU W ZAKRESIE WSPIERANIA RODZINY I SYSTEMU PIECZY ZASTĘPCZEJ

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych powiatu wynikających z ww. ustawy należy:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych;
- 2) zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- 3) organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
- 4) tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- 5) prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;
- 6) organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
- 7) organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania:
 - a) grup wsparcia,
 - b) specjalistycznego poradnictwa,
- 8) wyznaczanie organizatora pieczy zastępczej;
- 9) zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;
- 10) prowadzenie rejestru danych, o którym mowa w art. 46 ustawy;
- 11) kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej lub centrum usług społecznych dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;
- 12) finansowanie:
 - a) świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,

b) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,

c) szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego;

13) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3 ustawy;

14) przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji, o której mowa w art. 193 ust. 8.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy:

1) realizacja zadań wynikających z rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz rządowego programu, o którym mowa w art. 187a ust. 1 ustawy;

2) finansowanie pobytu w pieczy zastępczej cudzoziemców, o których mowa w art. 5 ust. 3 ustawy;

2a) finansowanie:

a) wydatków związanych z dowozem do rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego, a także związanych z odwiezieniem dziecka, gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na czas określony, jeżeli sposób i zasady pokrycia kosztów powrotu dziecka nie wynikają z orzeczenia lub informacji sądu lub innego organu państwa obcego,

b) średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka oraz świadczeń pieniężnych,

c) pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne

- dotyczących osób, o których mowa w art. 5 ust.1 pkt 1 lit. b i pkt 2a, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych;

3) finansowanie dodatku wychowawczego, dodatku, o którym mowa w art. 113a, i dodatku do zryczałtowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2a.

Wszystkie działania mają na celu stworzenie spójnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną ukierunkowanego na powrót dziecka do rodziny biologicznej, lub gdy jest to niemożliwe dążenie do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka- opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym.

III. DIAGNOZA I ANALIZA POTRZEB W ZAKRESIE PIECZY ZASTĘPCZEJ

Podstawowym zadaniem jakie staje przed właściwie funkcjonującą rodziną, jest podejmowanie zadań opiekuńczych, czyli takiego rodzaju działalności, które mają zaspokajać potrzeby dziecka. Działania opiekuńcze rodziny powinny być podejmowane zgodnie z dobrem dziecka, a także interesem społecznym i polegać na stwarzaniu odpowiednich warunków do prawidłowego rozwoju, fizycznego, psychicznego i społecznego dziecka.

Rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych udziela się wsparcia. Wsparcie rozumiane jest jako zaspokajanie potrzeb w sytuacjach trudnych.

W przypadku wystąpienia w rodzinie trudności w wypełnianiu jej podstawowych ról społecznych, pierwszą zinstytucjonalizowaną pomoc udzielają służby pomocy społecznej z terenu gminy, w której rodzina zamieszkuje. Ośrodki pomocy społecznej w poszczególnych gminach podejmują różnorodną działalność, aby konieczność ustanawiania pieczy zastępczej występowała w jak najmniejszym zakresie. Obok działań podejmowanych przez pracowników instytucji pomocowych kluczowe dla przezwyciężenia kryzysu jest zaangażowanie i współpraca ze strony rodziny.

Najczęstszymi trudnościami z jakimi borykają się rodziny z gmin wchodzących w skład powiatu brzeskiego są: uzależnienie od alkoholu, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, rodziny niepełne, przemoc psychiczna i fizyczna oraz bezrobocie.

Gminy udzielają rodzinom znajdującym się w kryzysie pomocy dostosowanej do ich indywidualnych potrzeb. Jest to zarówno pomoc materialna (pomoc finansowa, zakup odzieży, opału, żywności, dożywianie dzieci w szkołach), jak również pomoc niematerialna, tj. objęcie rodzin wsparciem asystenta rodziny, pomoc psychologiczna, pomoc specjalistów terapii uzależnień, pomoc prawna.

Odpowiednio wcześnie podjęte działania wspierające pozwalają w znacznym stopniu uniknąć ostatecznego rozwiązania jakim jest umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej, które może nastąpić jedynie wówczas, gdy uprzednio stosowane inne środki oraz formy pomocy rodzicom dziecka okazały się nieskuteczne.

Jak wynika z danych przekazanych przez poszczególne ośrodki pomocy społecznej, tylko niewielki odsetek rodzin objętych opieką gminnych służb socjalnych, w tym wsparciem asystenta (**0,45 %**) przeżywa kryzys na tyle poważny, że wychowujące się w nich dzieci są zagrożone umieszczeniem w pieczy zastępczej. Jednakże ten odsetek to aż 6 rodzin biologicznych, w których wychowuje się 17 małoletnich zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej. Liczba ta stanowi ponad 28 % małoletnich przebywających obecnie w rodzinach zastępczych na terenie powiatu brzeskiego. Szczegółową analizę skali problemu obrazuje **Tabela nr 1**.

Tabela nr 1. Liczba rodzin objętych wsparciem służb pomocy społecznej w poszczególnych gminach z terenie powiatu brzeskiego według stanu na sierpień 2020 r.

Gmina	Liczba rodzin objętych opieką GOPS/MOP S	Liczba rodzin w których występują trudności opiekuńczo-wychowawcze objęte opieką asystenta rodziny	Liczba rodzin zagrożonych skierowaniem dzieci do pieczy zastępczej	Liczba dzieci zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej
Czchów	130	7	2	5
Borzęcin	125	9	0	0
Brzesko	440	17	3	10
Dębno	193	10	0	0
Gnojnik	229	7	1	2
Iwkowa	84	4	0	0
Szczurowa	122	5	0	0
Razem	1323	59	6	17

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji przesłanych przez GOPS/MOPS z poszczególnych gmin powiatu brzeskiego

Mając na uwadze powyższe dane istnieje konieczność zabezpieczenia dodatkowych miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej, a tym samym poszukiwania kandydatów do przeszkolenia. Obok informacji podanych przez ośrodki pomocy społecznej informacje o dzieciach zagrożonych umieszczeniem w pieczy zastępczej uzyskuje się z Sądu Rejonowego w Brzesku, który kieruje do PCPR w Brzesku prośby o wskazanie kandydatów do rodzinnej pieczy zastępczej dla konkretnych dzieci. W większości przypadków termin wskazania kandydatów na rodziców zastępczych wynosi 14 dni. Zdarza się, że termin ten jest skracany. Podkreślić należy, iż do rodzinnej pieczy zastępczej kierowane są również przez Sąd liczne rodzeństwa. Równocześnie powiat nie dysponuje wystarczającą liczbą wolnych miejsc w rodzinach zastępczych. Odpowiedzią na tę potrzebę byłoby utworzenie rodzinnego domu dziecka, który zapewniłby opiekę i wychowanie licznym rodzeństwom tego wymagającym, bez konieczności ich rozdzielania.

Rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej, a szczególnie zawodowych rodzin zastępczych, pociąga za sobą konieczność zapewnienia im odpowiedniego wsparcia, tj. świadczeń finansowych zarówno obligatoryjnych, jak i tych fakultatywnych, szkoleń, poradnictwa specjalistycznego, wsparcia wolontariuszy. Rodziny zastępcze zawodowe - ze względu na specyfikę pracy - są szczególnie narażone na sytuacje stresowe i trudne. W związku z powyższym potrzebują wsparcia dostosowanego do ich indywidualnych potrzeb oraz ciągłego motywowania do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej. Ponadto konieczne jest poszukiwanie kandydatów na rodziny pomocowe, które pełniłyby formę pomocy w przypadku czasowego niesprawowania opieki nad dzieckiem przez rodzinę zastępczą.

IV. ANALIZA ZASOBÓW DOTYCZĄCYCH MOŻLIWOŚCI ZAPEWNIENIA PIECZY ZASTĘPCZEJ NA TERENIE POWIATU BRZESKIEGO

Pieczę zastępczą zapewnia się dzieciom w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców, w tym w sytuacji, gdy pomimo udzielonego wsparcia rodzina nie przezwyciężyła trudności opiekuńczo-wychowawczych.

Pieczą zastępczą jest sprawowana w formie rodzinnej i instytucjonalnej. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej następuje na podstawie postanowienia sądu, a w przypadkach pilnej konieczności na wniosek lub za zgodą rodziców biologicznych dziecka. Objęcie dziecka jedną z form pieczy zastępczej następuje na okres nie dłuższy niż do pełnoletności. Pełnoletni wychowanek pieczy zastępczej może jednak pozostać w dotychczasowej rodzinie lub placówce za zgodą rodziców zastępczych, prowadzącego rodzinny dom dziecka lub dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej nawet do ukończenia 25 roku życia. Szczegółowe zasady w tym zakresie określa art. 37 ustawy.

4.1 Rodzinna piecza zastępcza

Formami rodzinnej pieczy zastępczej są:

1) rodzina zastępcza:

a) spokrewniona,

b) niezawodowa,

c) zawodowa, w tym pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna;

2) rodzinny dom dziecka.

W Powiecie Brzeskim do dnia 30.10.2020 r. funkcjonowało 45 rodzin zastępczych, nie funkcjonuje natomiast żaden rodzinny dom dziecka. Szczegółowy wykaz rodzin zastępczych z podziałem na gminy w ostatnich trzech latach (tj. 2018-2020) obrazuje Tabela nr 2.

Tabela nr 2. Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących w latach 2018-2020 na terenie powiatu brzeskiego.

2018	2019	Do 30.10.2020
Liczba rodzin zastępczych	Liczba rodzin zastępczych	Liczba rodzin zastępczych
49	48	45

Źródło: opracowanie własne

Z kolei **Tabela nr 3** przedstawia liczbę rodzin w powiecie brzeskim w latach 2018-2020 z podziałem na typy rodzin oraz liczbę dzieci w nich przebywających.

Tabela nr 3. Liczba rodzin zastępczych funkcjonujących w powiecie brzeskim w latach 2018-2020 z podziałem na typy rodzin.

Typ rodziny	Rok								
	2018			2019			2020		
	rodziny	dzieci	osoby pełnoletnie	rodziny	dzieci	Osoby pełnoletnie	rodziny	dzieci	Osoby pełnoletnie
Rodziny zastępcze spokrewnione	26	28	7	24	28	5	25	28	5
Rodziny zastępcze niezawodowe	18	18	2	20	23	3	15	15	3
Rodziny zastępcze zawodowe	4	10	1	3	9	0	4	13	0
Rodziny zastępcze zawodowe o charakterze pogotowia rodzinnego	1	1	0	1	4	0	1	5	0
Razem	49	57	10	48	64	8	45	61	8

Źródło: opracowanie własne

Powyższe zestawienie wskazuje, iż największą liczbę rodzin zastępczych na terenie powiatu stanowią rodziny zastępcze spokrewnione. Do dnia 30.10.2020 r. funkcjonowało 25 takich rodzin. Drugą nieco mniej liczną grupę stanowią niezawodowe rodziny zastępcze, których do 30.10.2020 r. funkcjonowało 15. Najmniej liczną grupę stanowią zawodowe rodziny zastępcze. W Powiecie Brzeskim jest ich 5, w tym jedna rodzina pełni funkcję pogotowia rodzinnego. Zaznaczyć należy jednak, iż w tych rodzinach do dnia 30.10.2020 r. opiekę znalazło aż osiemnaścioro małoletnich. Według stanu na 30.10.2020 r. Powiat Brzeski dysponuje 1 wolnym miejscem w pogotowiu rodzinnym, w którym pobyt jest z założenia krótkotrwały (interwencyjny). Z rodzinami zastępczymi niezawodowymi, spełniającymi warunki, o których mowa w art. 54 ustawy, można zawrzeć umowę o pełnienie funkcji zawodowej rodziny zastępczej. W 2020 r. z jedną z niezawodowych rodzin zastępczych spełniającą warunki zawarto umowę o pełnienie funkcji rodziny zastępczej zawodowej. Ogólna liczba rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu na przestrzeni ostatnich trzech lat utrzymuje się na zbliżonym poziomie (49, 48, 45).

W rejestrze danych o osobach zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka, prowadzonego przez Starostę Brzeskiego, zgodnie z art. 46 ustawy obecnie figuruje jedna rodzina zakwalifikowana i pozostająca w gotowości na przyjęcie dziecka.

W przypadku braku możliwości umieszczenia małoletnich w rodzinach zastępczych na terenie powiatu brzeskiego, dziecko umieszcza się w rodzinie zastępczej na terenie innego powiatu, a warunki pobytu określa się w stosownym porozumieniu. Liczbę dzieci z terenu powiatu brzeskiego przebywających w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów w latach 2018 -2020 przedstawia **Tabela nr 4**.

Tabela nr 4. Liczba dzieci z powiatu brzeskiego przebywających w latach 2018-2020 w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów.

Liczba dzieci	Rok		
	2018	2019	Do 30.10.2020
	5	5	7

Źródło: opracowanie własne

4.2 Instytucjonalna piecza zastępcza

W sytuacji wyczerpania możliwości udzielenia skutecznej pomocy rodzinie biologicznej oraz braku możliwości umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej, dziecko pozbawione częściowo lub całkowicie opieki rodzicielskiej jest kierowane do instytucjonalnej pieczy zastępczej. Na terenie powiatu brzeskiego instytucjonalna piecza zastępcza jest zapewniana przez jedną placówkę tj. Dom Dziecka w Jasieniu. W ramach stopniowej deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej – obok rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej - znacznie ograniczono rolę placówek opiekuńczo-wychowawczych w opiece nad dzieckiem, poprzez umieszczanie w nich dzieci nieco starszych. Zgodnie z ideą deinstytucjonalizacji w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadzono również rozwiązanie zmierzające do przekształcenia obecnych placówek opiekuńczo-wychowawczych w małe placówki, w których warunki życia mają być zbliżone do domowych.

Dnia 22 października 2020 r. Rada Powiatu Brzeskiego uchwałą nr XVIII/179/2020 w sprawie przekształcenia Domu Dziecka w Jasieniu w dwie odrębne placówki opiekuńczo-wychowawcze, podjęła decyzję o przekształceniu obecnie funkcjonującego Domu Dziecka w Jasieniu w dwie odrębne placówki opiekuńczo-wychowawcze, które od dnia 1 stycznia 2021 r. będą funkcjonować jako:

1. Dom Dziecka nr 1 w Jasieniu przeznaczony dla 14 dzieci;
2. Dom Dziecka nr 2 w Jasieniu przeznaczony dla 14 dzieci.

Dodatkowo, jeżeli występuje taka potrzeba, dzieci są umieszczane w placówkach zlokalizowanych w innych powiatach. Liczbę dzieci i młodzieży przebywającej w instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie powiatu w latach 2018-2020 obrazuje **Tabela nr 5**.

Tabela nr 5. Liczba wychowanków przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej na terenie powiatu brzeskiego w latach 2018-2020 - narastająco.

Lata	2018	2019	Do 30.10.2020
Wychowankowie DD z terenu powiatu brzeskiego	24	26	26
Wychowankowie DD z terenu innych powiatów	10	8	8
Łącznie	34	34	34

Źródło: opracowanie własne

Z kolei **Tabela nr 6** przedstawia liczbę dzieci i młodzieży z terenu powiatu brzeskiego przebywających w latach 2018 –2020 w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w innych powiatach.

Tabela nr 6. Liczba wychowanków z terenu powiatu brzeskiego przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych poza powiatem brzeskim w latach 2018-2020 – narastająco.

Rok	2018	2019	Do 30.10.2020 r.
Ilość dzieci	10	10	7

Źródło: opracowanie własne

4.3 Usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej

Jak już wcześniej wskazano, piecza zastępcza ma na celu głównie pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny biologicznej lub gdy jest to niemożliwe, dążenie do przysposobienia dziecka, a w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka – opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym, aż do usamodzielnienia.

Moment usamodzielnienia – opuszczenia placówki lub rodziny zastępczej przez wychowanków jest dużym wyzwaniem dla wychowawców z placówek oraz rodziców zastępczych. Aby ułatwić wychowankom pieczy zastępczej wejście w dorosłość, należy zapewnić im możliwość uzyskania odpowiedniego wsparcia. Pełnoletni wychowankowie często powracają do domu rodziców biologicznych bądź najbliższej rodziny. Jednak, gdy nie mają takiej możliwości powiat zobowiązany jest do udzielenia pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych. Powiat Brzeski dysponuje jednym mieszkaniem chronionym, w którym zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1876) może zamieszkać osoba pełnoletnia opuszczająca pieczę zastępczą. Zasady odpłatności za pobyt w mieszkaniu chronionym określa Uchwała z dnia 19.04.2012 r. Nr XV/148/2012 Rady Powiatu Brzeskiego, zmienioną Uchwałą Nr II/15/2014 Rady Powiatu Brzeskiego z dnia 30.12.2014 r. w sprawie szczegółowych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w mieszkaniu chronionym. Zarządzeniem nr 12/2018 Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Brzesku z dnia 30.03.2018 r., w sprawie przekształcenia mieszkania chronionego, mieszkanie chronione zlokalizowane w Brzesku, ul. Piastowska 2b, zostało przekształcone w mieszkanie chronione treningowe, przeznaczone dla osób, które ze względu na trudną sytuację życiową, wiek, niepełnosprawność lub chorobę potrzebują wsparcia w funkcjonowaniu w codziennym życiu, ale nie wymagają usług w zakresie całodobowej opieki.

Ponadto zgodnie z przepisami ustawy, usamodzielnianym wychowankom przysługują następujące świadczenia pieniężne: pomoc na kontynuowanie nauki, pomoc na zagospodarowanie oraz pomoc na usamodzielnienie. Istnieje również konieczność zapewnienia wsparcia specjalistycznego, a w szczególności psychologicznego, pedagogicznego, prawnego i socjalnego oraz pomocy w uzyskaniu zatrudnienia.

V. CELE I ZADANIA PROGRAMU NA LATA 2021-2023

Należy uznać zasadność i celowość rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, która powinna stanowić formę dominującą w stosunku do instytucjonalnej pieczy zastępczej, co jest związane z przewagą rodzinnej pieczy zastępczej jako najbardziej zbliżonej do naturalnego środowiska rodzinnego, w którym dziecko powinno się wychowywać. Należy również uwzględnić fakt, że prócz niewątpliwie większych korzyści wychowawczych wynikających z pobytu dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej w porównaniu z instytucjonalną pieczą zastępczą, nie bez znaczenia pozostaje wysokość kosztów ponoszonych w związku z umieszczeniem dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej. Koszty te są zdecydowanie niższe niż w przypadku umieszczenia w instytucjonalnej pieczy zastępczej.

Głównym celem Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023 jest rozwój systemu rodzinnej pieczy zastępczej wspomaganego formami instytucjonalnymi.

Cele szczegółowe:

1. Promowanie i rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.
2. Wspieranie funkcjonujących rodzin zastępczych.
3. Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie szans na powrót dzieci do naturalnego środowiska rodzinnego.
4. Wspieranie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej.
5. Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie pomocy dziecku i rodzinie.

Cel szczegółowy 1.

5.1. Promowanie i rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej.

Działania:

1. Promowanie idei rodzicielstwa zastępczego poprzez:
 - a) publikowanie artykułów lokalnych mediach, druk i kolportaż materiałów promocyjnych (ulotek, plakatów itp.)
 - b) organizowanie Dnia Rodzicielstwa Zastępczego oraz imprez okolicznościowych
2. Prowadzenie procesu diagnostyczno-konsultacyjnego kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.
3. Analiza i diagnoza kandydatów do pełnienia funkcji niezawodowych rodzin zastępczych,
4. Sporządzanie opinii o posiadaniu predyspozycji i motywacji do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.
5. Szkolenie i kwalifikowanie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.
6. Tworzenie rodzin zawodowych zgodnie z wyznaczonym limitem na lata 2021-2023.

7. Działania zmierzające do utworzenia rodzinnego domu dziecka.

Wskaźniki:

Liczba działań promocyjnych.

Liczba rodzin zastępczych uczestniczących w obchodach Dnia Rodzicielstwa Zastępczego.

Liczba osób, którym udzielono informacji nt. idei rodzicielstwa zastępczego.

Liczba pozyskanych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.

Liczba sporządzonych opinii.

Liczba rodzin które ukończyły szkolenia i uzyskały zaświadczenia kwalifikacyjne.

Liczba utworzonych zawodowych rodzin zastępczych.

Liczba i rodzaj działań podjętych w celu utworzenia rodzinnego domu dziecka/ utworzenie rodzinnego domu dziecka.

Podmiot realizujący: PCPR w Brzesku

Podmioty wspierające: ośrodki pomocy społecznej, ośrodek adopcyjny, organizacje pozarządowe, poradnia psychologiczno-pedagogiczna, placówki oświatowe oraz zakłady opieki zdrowotnej.

Cel szczegółowy 2.

5.2 Wspieranie funkcjonujących rodzin zastępczych.

Działania:

1. Udzielanie świadczeń finansowych obligatoryjnych i fakultatywnych.

2. Przeprowadzanie diagnoz psychofizycznych dzieci umieszczanych i przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej.

3. Wsparcie rodzin zastępczych koordynaturą rodzinnej pieczy zastępczej.

4. Zatrudnianie osób do pomocy przy opiece nad dziećmi oraz przy pracach gospodarczych na wniosek rodzin zawodowych i niezawodowych.

5. Organizowanie szkoleń w zakresie podnoszenia kompetencji opiekuńczo-wychowawczych dla rodzin zastępczych.

6. Integracja rodzin zastępczych poprzez organizowanie okolicznościowych spotkań, wyjazdów, imprez.

7. Wspieranie rodzin zastępczych w formie wolontariatu.

8. Organizacja i prowadzenie grup wsparcia,

9. Udzielanie wsparcia specjalistycznego,

10. Pozyskiwanie kandydatów na rodziny pomocowe, w tym spośród funkcjonujących rodzin zastępczych zawodowych i niezawodowych.

11. Działania zmierzające do pozyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych.

Wskaźniki:

Liczba udzielonych świadczeń finansowych o charakterze obligatoryjnym i fakultatywnym.

Liczba przeprowadzonych diagnoz.

Liczba rodzin objętych opieką koordynatora.

Liczba rodzin, którym udzielono wsparcia w formie zatrudnienia osoby do pomocy.

Liczba szkoleń dla rodzin zastępczych oraz liczba uczestników tych szkoleń.

Liczba organizowanych spotkań integracyjnych, wyjazdów itp. oraz liczba uczestników.

Liczba pozyskanych wolontariuszy oraz rodzin współpracujących z wolontariuszami.

Liczba spotkań grup wsparcia oraz liczba uczestników.

Liczba udzielonych porad specjalistycznych, liczba rodzin objętych wsparciem specjalistycznym.

Liczba pozyskanych kandydatów do sprawowania funkcji rodziny pomocowej, liczba rodzin zastępczych objętych wsparciem rodziny pomocowej.

Ilość i źródła pozyskanych środków.

Podmiot realizujący: PCPR w Brzesku

Podmioty wspierające: ośrodki pomocy społecznej, sądy, ośrodki adopcyjne, organizacje pozarządowe, poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki oświatowe oraz zakłady opieki zdrowotnej.

Cel szczegółowy 3.

5.3 Podejmowanie działań mających na celu zwiększenie szans na powrót dzieci do naturalnego środowiska rodzinnego

Działania:

1. Współpraca z asystentami rodzin biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.
2. Pomoc w umożliwianiu kontaktów dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej z rodzicami biologicznymi (w przypadkach, w których Sąd nie zdecydował inaczej).
3. Umożliwienie rodzicom biologicznym stosującym przemoc, udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy w rodzinie.
4. Umożliwianie rodzicom biologicznym skorzystania z poradnictwa psychologicznego, prawnego i pedagogicznego.

Wskaźniki:

Liczba dzieci, które powróciły do rodzin biologicznych.

Liczba dzieci, z którymi utrzymują kontakt rodzice biologiczni, liczba spotkań z rodzicami biologicznymi w PCPR.

Liczba planów pomocy oraz ocen sytuacji dziecka wykonanych we współpracy z asystentem rodziny.

Liczba rodziców biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, którzy uczestniczyli w programie korekcyjno-edukacyjnym dla sprawców przemocy w rodzinie.

Liczba rodziców biologicznych dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, którzy skorzystali z porady specjalistycznej, w tym psychologicznej, prawnej pedagogicznej.

Podmiot realizujący: PCPR w Brzesku

Podmioty wspierające: ośrodki pomocy społecznej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, rodziny zastępcze.

Cel szczegółowy 4.**5.4 Wsparcie pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej****Działania:**

1. Zapewnienie wychowankom pomocy specjalistycznej w tym prawnej, socjalnej, pedagogicznej i psychologicznej.
2. Udzielanie świadczeń dla usamodzielnianych wychowanków.
3. Pomoc w tworzeniu i realizacji programu usamodzielnienia.
4. Pomoc w uzyskaniu zatrudnienia oraz motywowanie do aktywnego poszukiwania zatrudnienia poprzez udział w grupie wsparcia o charakterze edukacyjnym.
5. Pomoc w podnoszeniu przez wychowanków kwalifikacji zawodowych.

Wskaźniki:

Liczba usamodzielnianych wychowanków którym została przyznana pomoc specjalistyczna.

Liczba i kwota świadczeń przyznanych usamodzielnianym wychowankom.

Liczba opracowanych IPU.

Liczba usamodzielnianych wychowanków, którzy wzięli udział w grupie wsparcia o charakterze edukacyjnym.

Liczba wychowanków którym udzielono świadczeń w celu podnoszenia kwalifikacji zawodowych.

Podmiot realizujący: PCPR w Brzesku

Podmioty wspierające: Powiatowy Urząd Pracy w Brzesku, ośrodki pomocy społecznej, placówki opiekuńczo-wychowawcze, rodziny zastępcze.

Cel szczegółowy 5.

5.5 Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie pomocy dziecku i rodzinie

Działania:

1. Zapewnienie środków finansowych w budżecie Powiatu na podnoszenie kwalifikacji kadry zatrudnionej w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Brzesku.

2. Udział w szkoleniach i konferencjach w zakresie pomocy dziecku i rodzinie oraz korzystanie z doświadczeń innych w zakresie stosowania dobrych praktyk w obszarze opieki nad dzieckiem i rodziną.

3. Inicjowanie współpracy z jednostkami pomocy społecznej i innymi podmiotami w zakresie wzajemnej wymiany doświadczeń i pomocy dziecku.

Wskaźniki:

Liczba pracowników korzystających ze szkoleń.

Liczba ukończonych szkoleń i konferencji; tematy szkoleń.

Liczba instytucji współpracujących.

Liczba funkcjonujących porozumień, na mocy których przebywają dzieci w pieczy zastępczej.

Podmiot realizujący: PCPR w Brzesku

Podmioty wspierające: instytucje szkoleniowe, instytucje pomocy społecznej, placówki opiekuńczo-wychowawcze.

VI. LIMIT RODZIN ZASTĘPCZYCH ZAWODOWYCH W POWIECIE BRZESKIM NA LATA 2021-2023

Zgodnie z treścią art. 180, pkt 1 ustawy w 3-letnim powiatowym programie rozwoju pieczy zastępczej należy określić coroczny limit zawodowych rodzin zastępczych. Powyższe jest związane również z art. 56 przedmiotowej ustawy, zgodnie z którym umowę z rodziną zastępczą niezawodową spełniającą warunki określone w art. 54, ust.1 i 2 ustawy, można zawrzeć umowę o utworzenie rodziny zastępczej zawodowej. Umowy zawiera się na wniosek rodziny w ramach limitu rodzin zastępczych zawodowych ustalonych na dany rok kalendarzowy w trzyletnim powiatowym programie rozwoju pieczy zastępczej. Aktualnie w powiecie brzeskim funkcjonuje 5 zawodowych rodzin zastępczych, w tym jedno pogotowie rodzinne. W 2021 roku planuje się utworzenie do 2 nowych rodzin zastępczych zawodowych, następnie zwiększenie tej liczby o kolejne 2 rodziny, by docelowo w 2023 r. osiągnąć limit 10 rodzin zastępczych zawodowych.

Roczny limit zawodowych rodzin zastępczych na lata 2021 -2023 określa **Tabela nr 7.**

Tabela nr 7. Limit zawodowych rodzin zastępczych na lata 2021- 2023.

Rok	Limit zawodowych rodzin zastępczych
2021	7
2022	9
2023	10

VII. REALIZATORZY PROGRAMU

Koordynatorem i głównym realizatorem niniejszego programu jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Brzesku, które zgodnie z art. 241 ust. 2 i art. 76 ust. 1 i 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zostało wyznaczone na Organizatora Pieczy Zastępczej w Powiecie Brzeskim. Ponadto partnerami w realizacji programu, są wszystkie instytucje, w których zainteresowaniu pozostaje podejmowanie szeroko pojętych działań mających na celu wspieranie rodziny i udzielanie wszechstronnej pomocy w pokonywaniu zagrożeń i trudności z jakimi może się ona spotkać w swojej codziennej egzystencji.

Dla osiągnięcia zamierzonych celów Programu PCPR w Brzesku współpracować będzie z:

- 1.Administracją samorządową,
- 2.Ośrodkami pomocy społecznej oraz innymi jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej,
- 3.Domami dziecka,
- 4.Powiatowym Urzędem Pracy,
- 5.Placówkami oświatowymi, a w szczególności szkołami, przedszkolami i poradniami psychologiczno-pedagogicznymi,
- 6.Sądami,
- 7.Zespołami kuratorskiej służby sądowej,
- 8.Ośrodkami adopcyjnymi,
- 9.Policją,
- 10.Placówkami służby zdrowia,
- 11.Organizacjami pozarządowymi,
- 12.Wolontariuszami,
- 13.Lokalnymi mediami.

VIII. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU

Źródłem finansowania realizacji zadań Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023, będą:

- 1.Środki samorządu powiatu brzeskiego,

2. Środki samorządów gmin powiatu brzeskiego,
3. Środki innych samorządów powiatowych,
4. Środki samorządu województwa,
5. Środki administracji rządowej,
6. Środki od innych podmiotów/partnerów działań.

IX. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Przez monitoring rozumie się proces systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji dotyczących wdrażanego programu w zakresie finansowym i rzeczowym. Jego celem jest zapewnienie zgodności realizacji programu z wcześniej przyjętymi założeniami i celami.

Ewaluacja jest systematycznym badaniem wartości albo cech konkretnego programu z punktu widzenia przyjętych kryteriów w celu jego usprawnienia, rozwoju lub lepszego zrozumienia.

Monitoring, kontrolę i analizę stopnia realizacji założonych celów w oparciu o wskaźniki określone w programie oraz analizę jakościową zmian w obszarze wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej przeprowadzi Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Brzesku, jako wyznaczony Organizator Pieczy Zastępczej na terenie powiatu brzeskiego. Znajdą się one w corocznym sprawozdaniu z efektów pracy organizatora rodzinnej pieczy zastępczej przedkładanym Staroście i Radzie powiatu brzeskiego.

Monitoring obejmować będzie również ocenę nowych wyzwań i zagrożeń jakie mogą zaistnieć w przyszłości oraz aktualizację programu zgodnie z pojawiającym się zapotrzebowaniem w tym zakresie.